

***E ~ ö* váltakozás az egyén nyelvhasználatában. Esettanulmány**

Wirt Patrícia

SZTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola
wirt.pat@gmail.com

Kivonat: A dolgozat a köznyelvi *e ~ ö* váltakozást mutatja be az egyén nyelvhasználatán belüli változatosság szempontjából. A szociolingvisztikai interjú módszerével vizsgálja a jelenséget egy kettősnyelvű beszélő nyelvhasználatában. Azokat a szavakat tekintem *e ~ ö* váltakozónak, amelyek a mai napig kétféle formában léteznek a sztenderd magyar nyelvben. Az interjú során elvégzett tesztek eredménye és a spontán beszédben produkált adatok összevetése képet ad az *e-t ö*-vel váltakoztató morfémák használatáról, és arról is, hogy mi befolyásolhatja az adatközlő választását a két lehetséges alak közül.

1 Bevezetés

A kutatási témám a köznyelvben megjelenő *e ~ ö* váltakozás. A dolgozatomban egy általam készített szociolingvisztikai interjút mutatok be, amellyel – az egyén nyelvhasználatán belüli változatosságra összpontosítva – a beszélt nyelvben vizsgáltam a váltakozó alakokat.

Azokat a morfémákat tekintem *e ~ ö* váltakozást mutatónak, amelyeknek mindkét alternánsa minősítés nélkül szerepel az ÉKsz.²-ben. Ilyenek például a *csend ~ csönd, fel ~ föl, csepp ~ csöpp, gyenge ~ gyöngye, repül ~ röpül, seper ~ söpör, zsemle ~ zsömlé*. Jelen kutatás szempontjából lényegtelen, hogy a szónak mely szótagjában történik a váltakozás. A szótár nemcsak *kell*, hanem *köll* szócikket is tartalmaz, de ez a variáns „népies” minősítést kapott, a *sör* mellett pedig a *ser* is szerepel, de „régies vagy tréfás” minősítéssel. A sztenderd beszélt és írott nyelvben a *ser* és a *köll* formák nem használatosak, ezért ezeket nem sorolom a váltakozók közé. Az ÉKsz.²-ben megtalálható szópárokon kívül megvizsgáltam olyan elemeket is, amelyeket a saját tapasztalataim alapján vélek váltakozónak, valamint a Magyar Nemzeti Szövegtárban (Váradi 2002) is van rájuk találat, ilyen a *csengő ~ csöngő* és a *becsenget ~ becsönget*.

Az *e-t ö*-vel váltakoztató morfémák kutatása nem volt előzmény nélküli. Cseh Márta (2008) írott nyelvi korpuszban vizsgálta ezt a jelenséget. Az általa tanulmányozott vajdasági szöveganyagban az *e-ző* alternánsok voltak a gyakoribbak, annak ellenére, hogy a helyesírás mindkét változatot megengedi. A magyar helyesírás szabályai szerint ugyanis a váltakozó morfémák mindkét alakja írásban is használható (AKH. 25.), bár a helyesírásra általában nem jellemző az ingadozás. Cseh Márta (2008) kutatásával ellentétben én beszélt nyelvi korpuszban fogom vizsgálni a váltakozó alakok viselkedését.

A dolgozatban először a kutatási módszert vázoló föl, majd az adatközlő kiválasztásának szempontjáról és a szociodemográfiai jellemzőiről is szót ejtek. Ezután az interjú felépítését és a kiinduló hipotéziseimet ismertetem, majd a tesztek eredményei következnek. Végül a lejegyzett interjúszövegből mutatom be a vizsgálatom szempontjából a legfontosabb részleteket.

2 Módszer

A kutatásomban a labovi, azaz a klasszikus szociolingvisztikai interjú módszerével dolgoztam (Labov 1984). A magyar szociolingvisztika felmérések közül a Budapesti Szociolingvisztikai Interjú, azaz a BUSZI (Kontra–Borbély 2010), és a jelenleg is folyó Szögedi Szociolingvisztikai Interjú, röviden a SZÖSZI (Berente–Kontra–Sinkovics 2014) voltak iránymutatók számomra az interjú megtervezésekor. Ezenkívül a Magyar Nemzeti Szociolingvisztikai Vizsgálat (MNSZV) (Kontra 2003) egyik feladattípusa szolgált alapul az írásbeli teszemhez.

Az interjú felvételére 2014. november 19-én került sor. Irányított beszélgetésből, valamint egy szóbeli- és egy írásbeli tesztfeladatokból állt, a hossza 27 perc 53 másodperc. A beszélgetést diktafonnal rögzítettem, később pedig lejegyeztem. Az adatközlővel beleegyező nyilatkozatot írtam alá, amelyben garantáltam a névtelenségét, és engedélyt kértem a hangrögzítéshez. Az interjú során a terepmunka általános szabályainak betartására törekedtem (vö. Kontra 1991). Az interjúra való felkészüléskor segítségemre volt Natalie Schilling (2013) szociolingvisztikai terepmunkáról szóló könyvének egyik fejezete, amelyben a terepmunkásra vonatkozó szabályokról ír. Arra törekedtem, hogy az adatközlő ne érezze magát vizsgaszituációban, ne legyen feszélyezett. A következő fejezetben áttérek az adatközlő bemutatására.

3 Az adatközlő

Az adatközlő kiválasztásánál szempont volt, hogy kettősnyelvű (vö. Kiss 1995: 231) legyen, tehát beszélje a dél-alföldi dialektust és a sztenderd nyelvváltozatot is. Az interjúalanyommal már korábban is találkoztam, így volt lehetőségem személyesen megkérni, hogy vegyen részt a kutatásomban. Említette, hogy *ő-ző*, bár nem hallottam soha nyelvjárásban beszélni, tehát biztos lehettem abban, hogy a sztenderdet is ismeri, ezért is esett rá a választásom.

Az adatközlő 25 éves nő volt, akinek a születési helye és jelenlegi lakhelye is Szeged. Az interjúból kiderült, hogy gyerekkorában sok időt töltött Domaszéken a rokonainál. Mindkét település a dél-alföldi nyelvjárási régióban található, amelyre a független *ő-zés* a jellemző (Juhász 2001: 279). Ez azt jelenti, hogy a beszélők a zárt *ē* fonéma helyén hangtani és asszociatív helyzetből függetlenül a morfémaállomány túlnyomó többségében *ő-t* ejtenek (Imre 1971: 203). Kivétel ezalól néhány egy szótagú szó, újabb jövevényszó, valamint bizonyos vegyes hangrendű szavak, például: *lő, nő, égy, tēja* (Juhász 2001: 279). Ezekben a szavakban az *ē* nem válik *ő-vé*.

Az adatközlő felsőfokú végzettségű és jelenleg is egyetemi hallgató, mesterképzésre jár. A saját bevallása szerint tud *ő-zni*, de az interjú alatt végig a sztenderd nyelvváltozatban beszélt. Az *ő-zhető* szótagokban minden esetben nyílt *e-t* mondott, és a dél-alföldi nyelvjárás egyéb jellemzői, például a *-ról/-ről* toldalék *-ri/-rű* megvalósu-

lása sem jelent meg a beszédében. A kutatásom szempontjából nem okozott problémát, hogy a beszélgetés során nem *ö*-zött, hiszen az *e*-t *ö*-vel váltakoztató szavakat a kodifikált köznyelvben vizsgálom. Itt jegyzem meg, hogy én mint terepmunkás is *e*-zve beszéltem az interjú alatt, mivel nem is tudok természetes módon *ö*-zni, nem ez a nyelvjáráshozom.

4 Az interjú felépítése

A modulok felépítésénél a labovi mintát követtem (vö. Labov 1984). A nyelvi és szociológiai háttér feltérképezésére szolgáló kérdések után az iskola, a barátok és szabadidő, valamint a lakóhely, ebben az esetben Szeged modulok következtek. Ezek a kérdések az információszerzés mellett arra szolgáltak, hogy az adatközlő minél több önálló szöveget produkáljon. Az interjú végére került a nyelv modul, amellyel a metanyelvi tudatosságot és a nyelvi attitűdöt mértem fel, továbbá az adatközlőnek lehetősége nyílt kommentálni a tesztfeladatokat is.

A beszélgetős részek között helyeztem el a teszteket. Az első feladatban egy rövid definíció (pl. *hasznoló a kiflihez, csak kerek*) alapján kellett a válaszadónak kimondania a várt választ, ami minden esetben egy *e*-t *ö*-vel váltakoztató szó volt. A másik feladatban tizenhat mondatpárról kellett eldöntenie az interjúalanyának, hogy melyiket tartja jobbnak. Minden mondatpárban váltakozó alakú szavak szerepeltek, közülük tíz volt *e* ~ *ö* váltakozású, pl. *A fiam már felső / fölső tagozatos*. A feladatokról részletesebben a 6.1 és 6.2 fejezetekben lesz szó. A következő részben a hipotéziseimet ismertetem.

5 Kiinduló hipotéziseim

Azt feltételeztem, hogy az *ö*-ző nyelvjárású adatközlő akkor is a labiális alakokat fogja használni a beszélgetős rész megnyilatkozásaiban, ha az interjú alatt a sztenderd változatot beszéli. A másik hipotézisem pedig az volt, hogy a megítéléses teszt válaszai nem minden esetben fognak megegyezni a produkciós feladat válaszaival és a spontán beszédbeli adatokkal, hiszen a feladathatásokkal is számolni kell, a különböző feladattípusok más-más eredményt hozhatnak (vö. Schütze 1996; Kontra 2003). Ennek értelmében előfordulhat, hogy az adatközlő egy szónak az *e*-ző alakját választja az írásbeli feladatban, viszont az önálló produkciós tesztben és a beszélgetés során az *ö*-ző formáját használja. Schütze (1996: 61) azt írja, hogy egy szerkezet használata nem vonja maga után annak elfogadását, és ez fordítva is igaz, valamint a beszélők tagadhatják olyan formák használatát, amelyeket valójában gyakran használnak. Tehát az is érdekelt, hogy az adatközlő mennyire következetes. A továbbiakban a tesztfeladatok eredményeit mutatom be részletesebben.

6 Eredmények

6.1 Az önálló produkciós teszt

A szegedi szórakozóhelyekkel és a szabadidő eltöltésével kapcsolatos kérdések után következett az önálló produkciós teszt. Az alábbi instrukciót felolvastam az adatközlőnek.

Most pedig játszani fogunk. Mondok egy rövid meghatározást, körülírást, amit neked egy szóval kell majd helyettesítened. Fontos, hogy azt a szót mondd ki, ami először eszedbe jut, és a lehető leggyorsabban. Ha például azt mondom, hogy „az a bútor, amin a könyveket tartjuk”, akkor te azt mondod, hogy „könyvespolc”. Ha azt mondom, hogy „az a hely, ahol a csekket befizetjük, vagy a leveleket feladjuk”, akkor azt mondod, hogy „posta”. Mehet?

Az általam tervezett tesztfeladathoz hasonló volt a BUSZI feladatai közül a *Szóelicitáció* (Kontra–Borbély 2010). A körülírások segítségével én is egy várt választ próbáltam előhívni. Az instrukciót úgy fogalmaztam meg, hogy az adatközlő a válaszadás gyorsaságára koncentráljon, mint egy asszociációs játékban. Azt reméltem, hogy így nem tűnik föl neki már az elején, hogy csupa *e ~ ő* váltakozó alak lesz a megoldás. A betanításhoz két darab példát használtam, amelyeknek szándékoltan nem *ő*-zhető megoldása volt. A definíciók megalkotásakor arra kellett figyelnem, hogy ne legyen bennük tájzó, idegen vagy ritka kifejezés, és hogy mindegyik egyértelmű legyen. A definíciók a következők voltak:

1. táblázat. Az önálló produkciós teszt definíciói és az adatközlő azokra adott válaszai

Definíció	Válasz
hasonló a kiflihez, csak kerek	zsömle
ezt csinálja a vízcsap, amikor nem zárjuk el rendesen	csöpörög
a zajnak, hangzavarnak az ellentéte	csönd
takarítóeszköz, a boszorkányok a mesékben ezzel közlekednek	söprű
az általános iskola tagozata, ötödik osztálytól a nyolcadikig tart	felső tagozat
az iskolában ez jelzi az óra végét	csengő
arra mondjuk, ami elhagyható, haszontalan, szükségtelen	fölösleges, fölösleg
reggel ezt csinálja a nap, meg általában az emberek is	fölkel

Az 1. táblázatban megfigyelhető, hogy az adatközlő csak kétszer használt *e*-ző alakot, a felső tagozat és a csengő esetében, az összes többi szónak viszont az *ő*-ző változatát mondta. Ezek közül a kifejezések közül több is szerepelt a mondatmegítéléses tesztben, mert az is érdekelt, hogy a különböző feladattípusokkal azonos válaszokhoz lehet-e jutni.

6.2 A megítéléses teszt

A lakóhely és lakóköznyezet kérdésköre után helyeztem el a megítéléses tesztet az interjúban. Ebben a feladatban az adatközlőnek nem grammatikalitási ítéleteket kellett hoznia, hanem ki kellett választania két grammatikus mondat közül azt, amelyiket jobbnak találja. Az MNSZV-ben a hasonló típusú feladatot *Írásbeli alternatívaválasz-*

tásnak nevezték (Kontra 2003). Az alábbi instrukciót ebben a feladatban is fölolvastam az adatközlőnek.

Még egy feladat következik. Adok egy lapot, amin mondatok szerepelnek, párosával. Az egymás melletti nagyban hasonlók, csak egy-egy kisebb különbség van köztük. Az lesz a feladat, hogy válaszd ki közülük azt, amelyiket jobbnak gondolod, és a kiválasztott mondat előtti körbe tegyél egy ikszet.

A feladatlírás felolvasása után az adatközlő megkérdezte, hogy mi a teendő akkor, ha tudja, hogyan kellene mondani, de nem úgy szokta. Azt válaszoltam, hogy a feladat csak annyi, hogy azt jelölje be, ami szerinte a jobb, így tehát rábízta, hogyan értelmezi. Az instrukciót úgy fogalmaztam meg, hogy ne helyes-helytelen szembeállítást sugalljon, de mégis tartalmazzon értékítéletet, mivel az ilyen típusú feladatokkal nyelvi attitűdöt is ki lehet mutatni. Később az adatközlő elmondta: annak alapján döntött, hogy melyik alakot szokta inkább használni, tehát szerinte melyik a jobb, de nem feltétlenül a „helyesebb”.

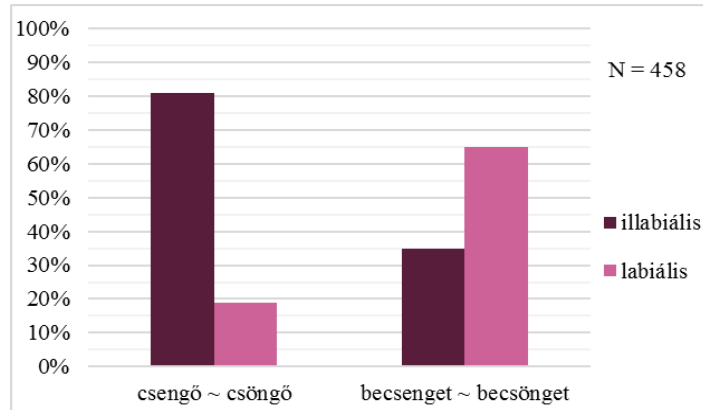
Az MNSZV-ben egy mondaton belül perjellel elválasztva láthatták a válaszadók a variációkat. Ezzel szemben én kétszer írtam le a mondatokat, így nem volt kiemelve az eltérő szó, az adatközlőnek kellett rájönnie a különbségre. Ezzel a módszerrel próbáltam a figyelmét elterelni arról, hogy tulajdonképpen mit is vizsgálok, hogy ne befolyásolja a tudatosság a választását. Ezenkívül az itt látható 10 darab *e ~ ö* váltokozást mutató szót tartalmazó mondatok közé beillesztettem 6 darab nem *e-t ö-vel* váltokozató szót tartalmazót is, például *hova ~ hová, haza kell mennem ~ haza kell menjek*. Továbbá nem minden mondatpár esetében az *e-ző* alakot tartalmazó állt elől, némelyiknél az *ö-ző*.

1. A fiam már felső tagozatos. – A fiam már fölső tagozatos.
2. Sepregesd össze a morzsákat! – Söprögesd össze a morzsákat!
3. A tanítás akkor kezdődik, amikor becsengetnek. – A tanítás akkor kezdődik, amikor becsöngetnek.
4. A csepp unokám már tud járni. – A csöpp unokám már tud járni.
5. Jól áll neked ez a piros felső. – Jól áll neked ez a piros fölső.
6. Az iskolában az óra végét a csengő jelzi. – Az iskolában az óra végét a csöngő jelzi.
7. Vigyél esernyőt, csepereg az eső. – Vigyél esernyőt, csöpörög az eső.
8. A boszorkány a mesében seprűn lovagolt. – A boszorkány a mesében söprűn lovagolt.
9. Egy csepp víz sem maradt a pohárban. – Egy csöpp víz sem maradt a pohárban.
10. A könyveket a felső polcra tettem. – A könyveket a fölső polcra tettem.

Látható, hogy a *fölső* három jelentésben is szerepel, a *csepp* is kétszer, valamint *csöpörög* alakban is igeként. Az adatközlő minden mondatban az *ö-ző* formát választotta, mindössze egyetlen esetben, a *csengő ~ csöngő*-nél választotta az *e-zőt*. A *felső tagozat* előfordult a szóbeli feladatban is, ott illabiális magánhangzóval ejtette, viszont ebben a feladatban *fölső-t* jelölt mindhárom alkalommal. A *csengő-t* viszont *e-vel* mondta a produkciós tesztben is.

Egy korábbi kutatásomban (Wirt 2014) azt vizsgáltam, hogy az azonos töre visszavezethető *e ~ ö* váltokozást mutató szavak ugyanúgy viselkednek-e. Ha tehát egy szónak az *e-ző* alakja az elterjedtebb, a gyakoribb, akkor az abból képzett szavak és a vele alkotott összetételek is *e-vel* használatosak. A kérdőív felmérés során kiderült, hogy ez a feltevés nem helytálló. Az azonos tövű szópárok közül az ige esetében az

ö-zöt, míg a névszók esetében az *e*-zöt használják többen a saját bevallásuk szerint. Az 1. ábra mutatja a *csengő ~ csöngő* és a *becsenget ~ becsönget* használatára vonatkozó eredményeket.



1. ábra. A *csengő ~ csöngő* és a *becsenget ~ becsönget* használata (Wirt 2014)

A diagramon látható, hogy a *csengő ~ csöngő* szópair esetében a kérdőív 458 kitöltőjének a 81%-a az illabiális magánhangzós alakot választotta. A *becsenget ~ becsönget*-nél viszont az *ö*-ző alakot többen jelölték be, 65%-a a válaszadóknak, pedig ezt a formát az ÉKsz.² nem is tartalmazza. Az interjú során elvégzett tesztek is a *csengő* és a *becsönget* alaki elkülönülését igazolják. Az adatközlő *csengőt* mondott és jelölt, viszont a *becsöngetet* tartalmazó mondatot találta jobbnak. A megítéléses teszt után következett az interjú utolsó része, a nyelv modul.

6.3 Metanyelvi adatok

A mondatmegítéléses feladat után megkérdeztem az adatközlőtől, hogy nehéz volt-e eldöntenie, hogy melyiket válassza. A kérdésre ezt felelte:

[1] „Hát egy kicsit, mert néha mindkettőt használom vagy... ott hogy csengő csöngő, inkább azt mondom, hogy csengő, de azt mondom, hogy becsöngettek. Szóval... vagy kicsöngettek vagy csöngess, szóval így... ha már ragozom vagy igeiként használom, akkor inkább *ö*-vel mondom.”

Mint ahogy az idézett szövegrészben is olvasható, az adatközlőnek is feltűnt, hogy a *cseng-/csöng-* szótót másképpen használja igeiként, mint névszóként. Ez a kijelentés a korábbi kérdőívem eredményét is alátámasztja.

Bár az adatközlő nem *ö*-zött az interjú során, metanyelvi adatként megjelentek nyelvjárási alakok, például a *mögkopaszodik* kifejezés. Valamint ebben a megnyilatkozásban vált nyilvánvalóvá saját nyelvjárásával szembeni negatív attitűdje. Beszámolt egy esetről, amikor a beszédére kevésbé figyelve *ö*-zésre váltott, és emiatt kellemetlenül érezte magát.

[2] „...a barátommal voltam, és és akkor *ö* ceglédi, és én meséltem neki valamit, épp a kopaszodásról beszéltünk, és mondtam neki, hogy és akkor így

mögkopaszodik. És elkerekedett szemmel nézett rám, én meg tők megijedtem, úristen, most mit mondtam.”

Az interjú végén megkérdeztem az adatközlőt, hogy szerinte az, aki a *csengő* helyett azt mondja, hogy *csöngő*, vagy a *felhoz* helyett azt, hogy *fölhoz*, az *ö-zik-e*. A válasza egyértelmű nem volt. Ennek kapcsán rákérdeztem, hogy akkor milyen az, ha valaki tényleg *ö-ző*. Ebből a válaszból szintén a negatív attitűd érződött, mert úgy véli, vannak olyan szavak, amelyekben nem olyan elfogadott az *ö-zés*.

[3] „Hát ha már rendesen használja. Olyan helyeken vagy... tehát na. Olyan szavakban is, amiknél nem olyan elfogadott. Vagy nem tudom. Ha azt mondja, hogy *mönjünk*.”

Ezután kérdeztem meg, hogy *ő* mely alakokat használja. Erre azért volt szükség, hogy a kapott választ a tesztfeladatok eredményeivel is összevetthessem. A *csengőt* saját bevallása szerint mindkét alakban használja, viszont az önálló produkciónál *e*-vel ejtette és a mondatok közül is a *csengőt* tartalmazót jelölte be.

[4] „Hát inkább *fölhoz*. Hát a *csengőt* nem tudom. Szerintem fölváltva, hogy mikor hogy.”

Azért is érdekes az előbb idézett szövegrész, mert az egyik spontán beszédben produkált *föl* igekötős igét tartalmazza. A következő idézetben is szerepel *föl* igekötő, valamint további bizonyítékként szolgál az adatközlő negatív attitűdjére.

[5] „Akkor, hogyha hivatalos helyen vagyunk vagy egyetemen, iskola, valami, akkor úgy nem... hát nem igazán tetszik, hogy valaki így így beszél. De ha nem, akkor akkor igazából *föl se tűnik* szinte.”

Arra a kérdésre kaptam ezt a választ, hogy mi a véleménye az *ö-zésről*. Élesen elválasztja azokat a helyzeteket, amikor szerinte lehet, és amikor nem lehet *ö-zni*.

7 Összefoglalás

Dolgozatomban egy dél-alföldi nyelvjárási régióban élő, az *ö-ző* nyelvjárást beszélő adatközlővel készített szociolingvisztikai interjút mutattam be, amellyel az *e-t ö-vel* váltakoztató szavakat vizsgáltam. Megállapítható, hogy az interjúalany az írott és a beszélt nyelvi feladatokban is konzekvensen a labiális alakokat preferálta. A szóbeli feladatban az *ö-ző* alternánsokat adta meg válaszként nyolcból hat alkalommal. Az írásbeli feladatban pedig tízből kilenc esetben az *ö-ző* formákat tartalmazó mondatokat jelölte meg. Az adatközlő következtelenségére is volt példa. Az önálló produkciós tesztben *fölsőt* mondott, míg a megítéléses feladatban a *fölső* változatot választotta mindhárom jelentésében. Ez ellentmond annak a feltételezésemnek, hogy az *ö-ző* alakokat inkább szóelőhívó tesztben, tehát a beszélt nyelvben fogja használni. Mind a két feladatban megjelent a *csengő* és a *becsönget* alaki elkülönülése. Erre a különbségre az adatközlő a beszélgetős részben is reflektált.

A metanyelvi adatokon kívül csak két alkalommal volt tetten érhető a labiális változat használata a spontán beszédében, a *fölváltva* és *föl se tűnik* kifejezések hangzottak el. Illabiális formákra nem volt példa, mert nem használt több *e ~ ö* váltakozó szót. Kiderült, hogy az adatközlő saját nyelvjárásával kapcsolatos attitűdje negatív, ez

is befolyásolhatta azt, hogy az interjú során nem használta. A sztenderdben megjelenő *ő-ző* alakkal szemben azonban elfogadó.

A közeljövőben tervezek további *ő-ző*, valamint *e-ző* nyelvjárási régiókban élő adatközlőkkel is interjúkat készíteni. Ha az *e-zők* inkább az *e-s* változatokat preferálják, akkor a jelenség nyelvjárási befolyásoltságáról lehet szó. Viszont ha a nem *ő-ző*knél is megjelennek a labiális megoldások, akkor az írott és a beszélt nyelv eltérése magyarázhatja a jelenséget.

Irodalom

- AkH. = *A magyar helyesírás szabályai*. 2011. Tizenegyedik kiadás, tizenkettedik lenyomat. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Berente, A., Kontra M., Sinkovics B. 2014. *Született ő-zők, gyütmöntek és mekögők nyelvhasználatának és nyelvi attitűdjeinek összefüggései*. Elhangzott: 18. Élőnyelvi konferencia, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-Európai Tanulmányok Kar, Magyar Nyelv és Irodalomtudományi Intézet, Nyitra, 2014. szeptember 18–20.
- Cseh, M. 2008. *Az e-t ő-vel váltó szabad alternánsok viselkedése a vajdasági magyar nyelvben és lexikográfiánk ebből adódó feladatai*. Újvidék: Stojkov.
- Imre, S. 1971. *A mai magyar nyelvjárások rendszere*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Juhász, D. 2001. A nyelvjárási régiók. In: Kiss, J. (szerk.) *Magyar dialektológia*. Budapest: Osiris Kiadó. 262–316.
- Kiss, J. 1995. *Társadalom és nyelvhasználat*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Kontra, M. 1991. A terepmunkás dilemmái. *Budapesti Könyvszemle*, 3: 362–366.
- Kontra, M. (szerk.) 2003. *Nyelv és a társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Kontra, M., Borbély, A. 2010. *A Budapesti Szociolingvisztikai Interjú (BUSZI-2) egydimenziós tesztadatai*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet, Élőnyelvi Kutatócsoport.
- Labov, W. 1984. Field Methods of the Project on Linguistic Change and Variation. In: Baugh, J., Sherzer, J. (szerk.) *Language in Use. Readings in Sociolinguistics*. New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs. 28–53.
- Schilling, N. 2013. The Role of the Fieldworker. In: Schilling, N. (szerk.) *Sociolinguistic Fieldwork*. Cambridge: Cambridge University Press. 194–212.
- Schütze, C. T. 1996. *The Empirical Base of Linguistics. Grammaticality Judgements and Linguistic Methodology*. Chicago–London: The University of Chicago Press.
- Váradi, T. 2002. The Hungarian National Corpus. In: Proceedings of the Third International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2002) (Las Palmas, 2002. május 29–31.). Párizs: ELRA. 385–389.
- Wirt, P. 2014. *A köznyelvi e ~ ő váltakozást mutató morfémák*. Elhangzott: 18. Élőnyelvi konferencia, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-Európai Tanulmányok Kar, Magyar Nyelv és Irodalomtudományi Intézet, Nyitra, 2014. szeptember 18–20.

Források

- ÉKsz.² = Pusztai, F. (szerk.) 2003. *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó. *Magyar Nemzeti Szövegtár*. Elérhető: <http://corpus.nytud.hu/mnsz>. Letöltve: 2015. június 19.